ఆంధ్రభూమి వివిధ వార్షికసంచిక

ఆదివారం 6-11 1966

పాశ్చాత్య తత్వవేత్తలు —(9)

బారూచ్ స్పినోజా

"ప్రపంచపు తత్వవేత్త, జ్ఞానాలను అర్థం చేసుకోవటానికి ముందుగా స్పినోజాను అర్థం చేసుకోవాలి" అన్నాడు హెగెల్. స్పినోజా తత్వశాస్త్రం యూరప్‌లోని (పైన్సు) విజ్ఞాన పురోగతికి తోడ్పడకపోయింది. ఒక (ప్రత్యేకమైన విధానాన్ని అయన తన పేరు మీద స్థాపించలేదు. అయినా అయన (ప్రభావం పాశ్చాత్య జ్ఞానంలో అద్వితీయముగా పనిచేసింది (ప్రపంచ విజ్ఞానికుల మీద "భగవంతునిదేశ అదేశాన్ని పాడు స్పినోజా" అన్నారు. అంటే! అయన చెప్పిన "పరేశ్వర సూత్రం" (అంటే భగవంతుని శక్తి చేత ఆవరింపబడి వున్నది అను సూత్రం) అయన తత్వాన్ని పాశ్చాత్య శాస్త్రజ్ఞులైన శ్యాంట్, విషీ, షిల్లింగ్, హెగెల్, షోపన్‌హార్, మొదలగువారి ఉద్దేశాలను ఉద్దీప్తపరచింది! అంతేకాదు ఆంగ్ల దేశంలోని భావవాత్మక పునర్వికాసానికి కూడా స్పినోజా (ప్రచారాలు, రచనలూ బలమైన (ప్రభావం కలిగించగా ఆంగ్ల గద్య యితర్లపై కొలరిజ్ పర్యవసించారు. షెల్ వంటివారు ఉత్తమ కావ్యాలను సృష్టించారు.

"స్పినోజాలో ఆదునిక విజ్ఞాన శాస్త్రపు బీజాలు వున్నాయి" అన్నాడు ఒక వ్యాఖ్యాత!

ఆనాటి స్పినోజా జీవితం ఒక అమరగాథ. మానవుని (బతుకులోకల వ్యథల పట్టించింది అయిన కోరి వరించాడు. మానవత సమాజంనుంచి బహిష్కరింపబడినా అయన చింతించలేదు. అయన స్వేచ్ఛకోరి ఒకవర్గం వున్నచో (ప్రేమించే మరొకవర్గం కూడా వున్నదని తెలిసి (ప్రేమించుటకే అయన జీవించాడు. ద్వేషించేవారిని అయన ద్వేషించాడు! జీవితాంతంలో దేవుడున్నాడే మత గ్రంథాల్లో వున్నదని అనుకుంటూ తన దృష్టిని పరిశుద్ధపరచుకున్నాడు. వృత్తి అంటూ ఆదరించిన వ్యక్తులకు, వృత్తి అంటూ ఆదరించిన వ్యక్తులకు చిత్తశుద్ధిని ఇచ్చాడు. తనకు తెలియకుండా తనకు తెలియని విధంగా అయన తన తత్వాన్ని ఇతరులకు అందించాడు. ఆయన తత్వాన్ని ఇతరులు అర్థం చేసుకోలేకపోయార

మోహ పర్యవసానం

(తన పేజీ తరువాయి)

యించుకున్నాడు ప్రసాద్. ప్రసంగాన్ని మరించి పొడుగుకివచ్చిన ప్రసాద్ మరింత బాధకిల్లింది.

కొన్నిరోజులక్రితం: వర్షాదిన అలా చవలకి ఈ సమయంలో ఎంతదూరం వర్షం ఉంది దాని నిండా ఉ ఈ బాల్యమిదురోజుల్లో మధ్య ప్రవర్తన అతని ఉనికి అలమ దూరం చేసింది కేవలం ఇంతకాలం ప్రేమించే మన్ జాన్ చే ఎంతగానో ఇష్టపడే మధ్య ఇలా ఎడుకిలిపోతుంది అనుకున్న ప్రసాద్ ఇక అక్కడ కూచోలేక ఇంటికి వెళ్ళాడు

తర్వాత కొన్నిరోజులు కూడా ముఖానంగా కనిపించకపోయాయి ముఖానంగా వుంటున్న మధని చూస్తూ ప్రసాద్ మనసు మరింత క్షోభపడి తన కేది అర్థంకాకుండా పోయింది గుండెలో ఏదో అగ్నివున్నట్టుగా వుంది ఆ అగ్నిని ఎలా చల్లార్చాలో ఏమి అర్థం కాలేదు ఈ అలోచనలవల ప్రసాద్ కూడా ఇంటిలో ముఖానంగావుంటూ ఏదో పలుకరిస్తేనే సమాధానమిస్తున్నాడు.

ఎప్పుడూ ఒకర్నొకరు పరిహాసాలాడుతూ నవ్వుతూ తిరిగే కూతురూ అల్లుడూ ముఖానంగా వుండటం చూసి నరికి పాపిత్రమ్మకి కూడా బాధ కల్గింది కారిద్దరూ అలావుండటంతో ఆమెకి నిజంగానే పిచ్చెత్తిపోతుంది బాల్యిద్దరికి ఏమయింది ఎందుకని వాళ్ళిలా వున్నారో ఏమి అర్థం కాలేదామెకి

* * * *

"ప్రశాంతి" అంటూ స్కూల్ కి వెళ్ళేటప్పుడు కన్నీళ్ళతోనే వెళ్ళి మోగుతూ లైట్లు వెలిగాయి.

"అరె, అప్పుడే ప్రశాంతి" అనుకుంటూ లేచిన ప్రసాద్ ని ప్రశాంతా పిచ్చిపిచ్చిగా ప్రశాంతక్కడ అంటూ ప్రశ్నించిందతని మనసు అవును ఆ ప్రశాంతేలేదు అనుకుంది హృదయం. ఇక ఈ అర్థంలాని సినిమాని చూడటం కూడా వ్యర్థం అని ప్రసాద్ బయటికి వడిలాడు

పక్కటికి మోసుకొచిన కాళ్ళు ఇంటికి తీరి వెళ్ళిపోయాయి అతనిలోపల్లో భారగా.

ఇంటికి తిరుగుతున్న ప్రసాద్ కి మధ కన్పించలేదు ఇంటిలో మామూలుగా అనుకుంటూ ఇంటికి వచ్చి పడిపోవడం కారణం పిరుపు పెన పాలిపోయాడు మధచేత తిరస్కరించబడిన అతన్ని, దారి దేవి గూడా నిరాకరించింది వరి చ టానికి.

కాళ్ళకొట్టుకొచ్చిన కాలమ చంద్రపడుకున్నాడు ప్రసాద్ ని చూసి పాపిత్రమ్మ కూడా మౌనంగా ఏ మాటకు ఇక వుండలేక ప్రశ్నించింది

"ఏ బాయయా! ఏమిటి-లావున్నావు ఏమిటో ఆరంగిరోజుల నుండి చూస్తున్నాను కాని మీ ధోరణేమిటో వాళ్ళేమి అర్థం కావడంలేదు ఏ జరిగి దిలేబాయవా వాళ్ళతో చెప్పవూ?" అటూ అప్యాయంగా అడిగింది పాపిత్రమ్మ

"ఏ లేద త్తయ్యా! ఏ లేదు" అటూ మొహం తిప్పుకున్నాడు ప్రసాద్.

"ఏమిటో బాయయా! ఏమి అర్థం కావటంలేదు ఎలే నీ వొంటిట్లో కులాసాగా వుంటా బాయవా" అంటూ అడిగి దాసు

"ఉ...ఉ..." అటూ ముక్కు పరిగా సమాధానం చెప్పి మాటమార్చటానికని "అత్తయ్యా! కాస్త కాఫీ తీసుకొచ్చి పెట్టు" అన్నాడు

"అ...అ తెచ్చిస్తాను బాయయా ఒక్క నిమిషం" ఏమిటో ఈ కాలపు పిల్లల ధోరణి అనుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళింది పాపిత్రమ్మ

"ప్రశాంతి" అటూ స్కూల్ కి వెళ్ళేటప్పుడు కన్నీళ్ళతోనే వెళ్ళి మోగుతూ లైట్లు వెలిగాయి.

"అరె, అప్పుడే ప్రశాంతి" అనుకుంటూ లేచిన ప్రసాద్ ని ప్రశాంతా పిచ్చిపిచ్చిగా ప్రశాంతక్కడ అంటూ ప్రశ్నించిందతని. మనసు అవును ఆ ప్రశాంతేలేదు అనుకుంది హృదయం. ఇక ఈ అర్థంలాని సినిమాని చూడటం

ఇక్కడ్నుంచి తప్పించుకోవటమో బాధపడటం ఇదంతా ఎలా సహించేటి అనుకుంటూ పెనుగులాడుతూ ప్రసాద్ గంభీరంగా,

మధ ఒక్కసారిగా ఆశ్చర్యపోయింది అతను ఊహించనంతగా అశ్చర్య పడతాడనుకుంది అతని మొహంలో ఆశ్చర్యం కాని బాధాకరమో నిశ్శబ్దంగా ఊహించుకుంటూ ఊహించుకుంటూ ఆమె ఊహాల్ని నిజం చేసినట్టు ఇవ్వటానికి ఆమె కాని ప్రసాద్ ఏ విధంగా అనుకుంది

"సుధా అందగత్తె కాకు తెలుసుకాని ఇప్పుడు మధ్య ఇచ్చిన వివరణలో వివరంగా చెప్పు"

"బాబా! నేను రామారావు అనే అతను పరస్పరం ప్రేమించుకున్నాము పెళ్ళి చేయమో పాలనుకుంటున్నాము అయిన వెవ్వరూ నిర్వహిస్తాడు. ఎవ్వరూ అన్న వాళ్ళులేరు అయినకు. ఇక అమ్మా నాన్నలు ఒప్పుకోవాలి అనుకుని కాబా..." అటూ ఆపేసింది మధ

"అందుకని ఏమిటి సుధా? అందుకు నేనేం చెయ్యాలి?" అన్నాడు ప్రసాద్.

"బాబా! మధ్య రేపే అమ్మాబాన్నా కాదనకు తప్పకుండా ఒప్పుకుంటారు బాబా! ఈ పోయం చెయ్యి బాబా నా జీవితమంతా ఋణపడి ఉంటాను సిక్కు సుధ కళ్ళ పట్టనీళు కారుస్తూ అంది

ఎంతటి గడ్డకట్టిన పురుషుడైనా కాని ప్రసాద్ ఇంకా పరిగా పెళ్ళిమీద చిన్నప్పుడు కి ఇంటనీరు చూడలేదు. దాన్ని తుడవటానికి ఏం చెయ్యమన్నా చేస్తాడు. అలాగే అయింది ప్రసాద్ పరిస్థితికూడా. మధ కంటి నీటిని అతను చూచి సహించలేక పోయాడు.

"సరే సుధా! నేను చెప్పేది అత్తయ్య మామయ్య ఒప్పుకుంటే అలాగే ఒప్పిస్తాను అతనిగురించి బాబా వివరాలు చెప్పు" అన్నాడు ప్రసాద్.

"బాబా! అతనపేరు రామారావు. ఏదో ఆఫీసులో ఉద్యోగం చేస్తున్నారు ముందే చెప్పానుగా ఎవ్వరూ లేరని. మనిషి కూడా అందగాడే ఇక గుణమంటారా. చాలాచాలా మంచివాడు" చెప్పింది సుధ "ఇంకోమాట బాబా బాగు మనబాళ్ళే. అంటే గోత్రం అవీ అన్నీ కలుస్తాయి" అంది

సుధ ఉండుండి ఒక్కసారిగా కళ్ళ నీరు పెట్టుకుంది "బాబా! నన్ను క్షమించు బాబా! నీమనసు నేనెంత కష్ట పెడ్తున్నది బాకు తెలుసు కాని నువ్వు నన్ను క్షమించాలి బాబా!" అన్నది

"సుధా బాకేం నేను బాగానేవున్నాను నా మనసు నేం కష్టం లేదు. బాధపడకు సుధా అనవసరంగా!" అని పైకి అన్నాడే గాని అమాటలు తనకే వేలవంగా విన్పిస్తున్నాయి ప్రసాద్ కి

గుండెలోతుల్లోనే బడబాగ్నిని దాచ లేకపోయాడు ప్రసాద్. సుధ చెప్పిన మాటలన్నీ విన్న తర్వాత- అతనిలో కూడా సహజమైన పురుష అహంభావం ప్రవేశించ అతనిలోకి ప్రశ్నించసాగింది

"ఒక్క మాటడుగుతాను. చెప్పు సుధా! నీమీ బాధకుండా నిజం చెప్పు సుధా! నేను ఎందులో తక్కువ. ధనవంతుడి చదువుకున్నవాడిని అందగాడినికాదా! బాకు శీలము లేదా. వాకొరకి ఎందులో సుధా. ఎందువల్ల బాకు దూరమైపోవో చెప్పు" అన్నాడు ప్రసాద్.

"బాబా నువ్వన్నమాటలన్నీ నిజమే. నికెందులోను కొరతలేదు. కాని బాబా ఒక్కమాట చెపుతాను. నేను నీవంటే ఇష్టముచూపాలనే గాని నీవంటే ప్రేమ అన్న దృష్టితో ఎప్పుడూ చూడలేదు. ఇప్పటికీ నీవంటే ఇష్టము తగ్గలేదు బాబా బాబా! ఒక్కమాట అలోచించు స్త్రీ హృదయానికి కావలసినది స్వాదన. అహ్యాయితవల్ల ప్రేమ కల్గదు. బాబా! హృదయం ఎప్పుడైతే స్పందిస్తుందో అప్పుడే మనసులు ఏకమవుతాయి అలాంటి స్పందన నేను నీవద్ద ఎప్పుడూ అనుభవించలేదు. అదే బాబా కారణం. అందువలనే నువ్వంటే బాకు ప్రేమ పర్వదలేదు. "నన్ను క్షమించు బాబా" అంది సుధ

"సుధలోనుంచి క్షమాపణ లేమిటి సుధా పరవాలేదు నేనెలాగయినా సరే మామయ్యకి నచ్చజెప్పి ఒప్పిస్తాను. నువ్వు దిగులుపడకు. హాయిగా నిద్రపో వెళ్ళు" అన్నాడు ప్రసాద్.

ఎలికపట్ల హృదయంతో హాయిగా నిద్రపోయింది సుధ అతడు. ప్రసాద్ మనుకు మామయ్య వాళ్ళని ఎలాగ ఒప్పి బాబి అని మార్గాలను అన్వేషిస్తూ కూచున్నాడు. చివరికి మనసులో పెదుపులాటి అలోచన మెరిసింది ప్రసాద్ కి అ రాత్రంతా జాగరణే కరణమయింది

* * * *

కాలం ఇంటివయాళ్ళు అన్నపటికి చుట్టూ. అంటివెళ్ళి పరిగామయ్య అ రోజు అనుకుంటూ కూచున్నాడు. ఉత్తరాలన్నిటిని భాగం చేతిలో పోగుచేసి. ఇటో కాపలాగా అగ్రపుల్లలు తవదు ఏదో కొంపిని అప్పుడప్పుడు పలుకరించడ కన్ను వేస్తూనే ఇలా అనేది ఇకటున్నాడని జ్ఞప్తికి వచ్చినట్టుగా.

ఊరి అనుకుంటూ ప్రసాద్ వచ్చి మెల్లగా పాపిత్రమ్మ అడిగింది అతని మెళ్ళి విషయం పరిగామయ్యకుయిదు.

"బాబూ! ప్రసాద్! ఇక ఎప్పుడు రోజు అంటే తన్ను పూర్తి కాకుండ కదిలాయినా వెళ్ళి [illegible] అంటే అంటూ" అన్నదామె

పెదరబోయిన [illegible] కాలికి [illegible] యిచ్చి ప్రసాద్ కి అనుకు అతను తత్తరాంటి ప్రస్తావనకోసమే ఎదురుచూస్తు

పొందుతాడు. అమెపోయే సమయంలో పాల్ని చూచి నీవు కూడా శాంతి పొందగల్గుతావు" అంది అతనికి వేళకు

బాగాఅలోచించిన తర్వాత ప్రసాద్ ఒక నిశ్చయానికి వచ్చాడు. ఏమయినా సరే శాపేమవారే ఇన్నాళ్ళు పదిలంగా హృదయంలో దాచుకున్న ప్రేమని ప్రేమకోసమే త్యాగంచెయ్యాలని దృఢ నిశ్చయం చేసుకున్నాడు ప్రసాద్.

ఆ మర్నాటిమండ ప్రసాద్ చర్యలన్నీ మారిపోయాయి. అతనిప్పుడు ఇదివరకటి ప్రసాద్ కాదు మొదటిలాగే హుషారుగా. నవ్వుతూ నవ్విస్తూ తిరగసాగాడు కాని కైకి ఎత్తి నంతోషము నటించి అప్పుడప్పుడూ హృదయంలో కలుక్కుమనేది కాని లోపలిఅగ్నిని అతడు నవులలో కప్పేస్తున్నాడు

మామూలుగా తిరుగుతున్న ప్రసాద్ ని చూసిన పాపిత్రమ్మ సంతోషించింది నిజానికి ప్రసాద్ కి లేక అమె బాధపడింది అని చెప్పాను ఏదయితేనేం అతను సంతోషంగా వున్నాడు అంతేచాలు అనుకుని సంతోషపడింది పాపిత్రమ్మ.

సుధమటుకు అతని ప్రవర్తన చూసి కాస్త ఆశ్చర్యపోయింది ఈ బాబుగాయిదు రోజులనుండి అతను కూడా సుఖభావంగా వుండటం. చూచిన సుధ అతను తనని గని పట్టాడమకుంది

అందువలే సుధకూడా పరిగామాటాడలేక పోయింది నిజానికి అతని బాధ చూసి ఆమెకూడా బాధగానేవుంది కాని పరిగామయ్యని ప్రేమించిన మాట నిజమే కానీ అది చెప్పేసాకనే ఎంతో ఇష్టంచూపే బాబ ఎంత బాధపడాడో అని ఆమెకూడా భయపడుతోంది కాని రహస్యాన్ని దాచుకోవటము ఆమెకు సాధ్యం కాలేదు ఈ రహస్యాన్ని ఏమయితే అయింది బాబకి చెప్పెయ్యాలి బలియితే బాబ సహాయంకూడా పొందాలి అనుకుంది సుధ.

బాబది విశాల హృదయం. తనకు ఈ సహాయం తప్పకుండా చేస్తాడు-అని ఒకసారి అనుకుంది సుధ కానిమళ్ళీ అంతలో సందేహం బాబసహాయం చేస్తాడా లేక తన ప్రేమకోసము పదయిబాగల్గుతుందేమోనా అని ఒకసారి ఛీ... ఛీ.. బాబ అలాంటివాడుకాదు తప్పక తనకు సహాయం చేస్తాడు. అని నిశ్చయించుకున్న సుధ బాబని ఈ రాత్రి కలుసుకొని అంతాచెప్పి సెయ్యాలి అని అనుకుంది

మెల్లమెల్లగా ఒక్కొక్క నిమిషమే బరువుగా గడచిపోతున్నాయి.

* * * *

భోజనంసేసి గదిలోకివచ్చిన ప్రసాద్ చేతికందిన వుస్తకాన్ని తిరగేసి అల్మారాలోనుండి ఏదో పేజీతిప్పాడు. కాని అక్కడ అక్షరాలకి బదులు అతని కళ్ళకి ఏవోఏవో గడచినరోజుల జ్ఞాపకాలు కన్పించసాగాయి. ఏదో కవి రాసినట్టు రాలోయె రోజులకంటె గడిచినరోజు లెంతమంచివి అనుకున్నాడు ప్రసాద్.

సుధకి తనంటే ఇష్టమని అనుకుంటూ సంతోషంగా ఆడుతూ పాడుతూ గడిపిన పనిన ఆరోజులు ఎంత మంచివి.

అలాఅలా ఆలోచనలలో కోల్పోతున్న ప్రసాద్ కి ఏదో చప్పుడు విన్పించి కాస్త్య ప్రపంచానికి లాక్కువచ్చిందతన్ని. గడియారం పదకొండున్నర చూపిస్తోంది. అబ్బా అప్పుడే పదకొండున్నర అనుకుంటున్న ప్రసాద్ మళ్ళీ ఏదో చప్పుడవటంతో గుమ్మం వైపు చూశాడు గుమ్మం వైపు చూచిన ప్రసాద్ అలాగే ఆశ్చర్యపోయాడు. కొద్దిసేపు అలాగే చూస్తూ వుండిపోయాడు.

"రాసుధా రా అలా నుంచున్నావేం? అంటూ సుధని పిలిచి ఇంత రాత్రి వేళ సుధ రావటానికి కారణ మేమిటా అని ఆలోచించసాగాడు.

సుధ మెల్లగా వచ్చి ఒక కుర్చీలో కూర్చుంది. ఇంతరాత్రి వేళ ఏం మాట్లాడాలో ఏమని పలుకరించాలో అర్థం కాలేదు ప్రసాద్ కి.

మెల్లగా ఏదో చెప్పాలని ప్రయత్నించింది కాని సుధకి మాటాడడం సాధ్యం కాలేదు గుండెల్లో పెదవుల నుండి ఏమీ తన్నుకు వచ్చేదు

సుధ ఏదో చెప్పబోతుందని ఊహించిన ప్రసాద్ "ఏమిటి సుధా? ఏదో చెప్పాలని వచ్చినట్టున్నావు ఏమిటో చెప్పు?

"బాబా" మాటిలో మండి పల్కినట్టుంది సుధ కంఠస్వరం

"సుధా! నాదగ్గర భయపడుతున్నావా ఏమిటో చెప్పు నిలయి అనికు సహాయం చెయ్యటానికి సిద్ధంగా నేను భయపడకుండా ఏమిటో చెప్పు" కాని ధైర్యం తెచ్చుకొని చెప్పినట్టు సుధ "బాబా! నీకొక సహాయం చేస్తావని వచ్చాను. చాలా ముఖ్యమైన విషయం అది. కాని నీవు మాత్రం నన్ను ఏమి అపార్థం చేసుకోకుండా నాకు సహాయం చేస్తానని మాట యివ్వు" అన్నది సుధ.

"సుధా! నువ్వేం చెయ్యమన్నా సరే నేను. తప్పకుండా సహాయం చేస్తానని మాట యిస్తున్నాను."

"బాబా! చెప్పేముందు ప్రేమించాను" అన్నది సుధ కానీ నోరు నొక్కుకుంటూ ఆగిపోయింది. ఇక్కడ ఆగితే ఇక్కడ ఆగితే ఇక్కడ ఆగితే